

Motion till riksdagen 2013/14:Ub7

av **Ibrahim Baylan m.fl. (S)**
med anledning av prop. 2013/14:80

Gymnasial lärlingsanställning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör göra en översyn av den gymnasiala lärlingsutbildningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör bjuda in arbetsmarknadens parter och komma överens om en lärlingsutbildning som är förankrad hos dessa, både vad gäller innehåll och genomförande.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att endast företag med kollektivavtal ska kunna använda sig av den gymnasiala lärlingsanställningen.

Motivering

Socialdemokraterna anser att det behövs en gymnasial lärlingsutbildning. I och med Gy 11 har regeringen permanentat den försöksverksamhet som tidigare fanns, detta trots att utvärderingen av försöksverksamheten visade på ett antal stora problem med alltför få som fullföljer utbildningen. Mindre än hälften av eleverna i den första kullen, 44 procent, hade ett slutbetyg efter tre års studier, och endast 30 procent klarade kraven för grundläggande behörighet. I jämförelse med den mer skolförlagda yrkesutbildningen är det ett klen resultat då motsvarande siffror där var 68 respektive 56 procent. Det är uppseendeväckande siffror eftersom lärlingsutbildningen bl.a. har införts för att minska avhoppet från gymnasieskolans yrkesprogram.¹

¹ Skolverket (2012) Gymnasial lärlingsutbildning de tre första åren 2008–2011. Rapport nr 373.

Fel! Okänt namn på

Antalet lärlingar halveras mellan 2010 och 2012 från ca 3 600 till ca 1 800.² Detta är en alarmerande utveckling. Kullarna i försöksverksamheten med lärlingsutbildning var ungefär lika stora varje år, men sedan sker en kraftig minskning i samband med Gy 2011. Nedgången är ännu större om man tittar på utbetalade statsbidrag den första terminen på gymnasiet. Höstterminen 2012 betalades endast statsbidrag ut för 1 201 lärlingar i årskurs 1.

Avhoppet från lärlingsutbildningen är fortsatt oroväckande många. Hela 40 procent av dem som gick i årskurs 1 höstterminen 2011 hade hoppat av ett år senare. De flesta som hoppat av bytte till ett traditionellt yrkesprogram. Dåligt rykte, kvalitetsbrister, oro för stängda dörrar till högskolan och brist på stöd från branschorganisationerna är några troliga orsaker som Skolverket lyfter fram till att färre väljer lärlingsformen.

Regeringen fortsätter i och med förslagen i proposition 2013:14:80 Gymnasial lärlingsanställning på en väg som uppenbarligen inte fungerar. Lärlingsutbildning kan vara ett verksamt sätt att höja kvaliteten i utbildningen, men de första åren med Gy 11, med permanenta lärlingsutbildningar, har tyvärr inte varit framgångsrika utifrån aspekten att motverka avhopp.

Socialdemokraterna är övertygade om att lärlingsutbildningar kan vara ett bra alternativ för vissa elever. För att utveckla en lärlingsutbildning med högsta kvalitet måste vi komma bort från att beskriva lärlingsformen som något som är till för skoltrötta elever. I stället måste vi beskriva lärlingsutbildning som en alternativ pedagogisk modell. Vi vill utveckla utbildningarna så att avhoppet minskar. Men vi menar att vi ska lyssna, lära oss och ta god tid på oss att utveckla en bra och hållbar modell för skolan och för ungdomarna så att de får bästa möjliga utbildning. Regeringen bör ta initiativ till en översyn av den gymnasiala lärlingsutbildningen genom att bjuda in arbetsmarknadens parter och komma överens om en lärlingsutbildning som är förankrad hos dessa, både vad gäller innehåll och genomförande.

Lärlingsutbildning i gymnasieskolan måste följas upp så att det blir verklig kvalitet i lärlingsutbildningen. Vi vill att de nationella programråden ges i uppdrag att ta fram kriterier för godkännande av de arbetsplatser och handledare som tar emot lärlingar, samt att utveckla system för kvalitetssäkring för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Det är också viktigt att det finns en nära kontakt mellan skolhuvudmannen och arbetsplatsen.

Det arbetsplatsförlagda lärandets positiva effekter förutsätter inte ett anställningsförhållande. Att ge möjligheten att anställa lärlingar kommer heller inte att lösa de problem med få sökande och stora avhopp och de kvalitetsbrister som eleverna pekar på i utvärderingar.

I de delar som kräver ändring av den nuvarande arbetsrättsliga lagstiftningen vid införandet av lärlingsanställningar vill Socialdemokraterna betona vikten av att det sker på ett sätt som är vedertaget på det arbetsrättsliga området, dvs. genom dispositiv lagstiftning med möjligheter till avvikelser genom

² Det finns flera sätt att redovisa lärlingar. Här avses ”statsbidragslärlingar”, dvs. de data som kan hämtas ur statsbidragsansökningarna.

Fel! Okänt namn på

kollektivavtal och att även i övrigt hänsyn och anpassning sker till den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Vi menar också att endast företag med kollektivavtal ska kunna använda sig av den gymnasiala lärlingsanställningen. Med detta vill vi betona vikten av att anställningen sker inom ramen för branschernas speciella behov och struktur och med hänsyn till vad som i övrigt regleras i kollektivavtalen.

Dagens och framtidens arbetsliv och samhälle ställer ökande kunskapskrav på alla. Förändringarna på arbetsmarknaden och kraven på att förvärvsarbetande ska kunna byta arbetsplats, yrke eller bransch, gör att unga som inte har tillräckliga kunskaper från gymnasiet har det svårt i dag och kommer att tillhöra en grupp som har svårt att få fäste på arbetsmarknaden, få och behålla ett arbete. Bland unga utan gymnasieutbildning är försörjningsstöd en av de vanligaste vägarna till försörjning. I framtiden kommer situationen för unga utan gymnasieutbildning att försvåras ytterligare. Enligt prognoser från SCB försvinner 40 procent av de jobb som bara kräver grundskoleutbildning till 2030. Vidare visar SCB att det samma år kommer att finnas en efterfrågan inom flera branscher av gymnasieutbildad arbetskraft. Det är därför av största vikt att vända utvecklingen att unga väljer bort yrkesprogrammen och lärlingsutbildningen.

Stockholm den 20 februari 2014

Ibrahim Baylan (S)

Louise Malmström (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Gunilla Svantorp (S)

Cecilia Dalman Eek (S)

Håkan Bergman (S)

Thomas Strand (S)

Adnan Dibrani (S)